

moines per les misses de la parròquia de Sant Cugat de Barcelona» (DAG.): la manna del Cel per a l'església. *Mannita*.

¹ És clar que el castellà tot seguit tirà a simplificar la consonant doble; tanmateix allí i tot es registren formes paral·leles a les nostres: *magna* en la *Confesión del Amante*, trad. de Gower, a. 1398, p. 244.

MANO o MANYO, terme familiar i afectuós, per interpellar-se entre companys o amics, a les terres de l'Ebre i en certs ambients valencians, igual que l'aragonès *maño*, *maña*, i el port. dial. *mano*: d'origen incert; en tot cas no hi ha relació amb GERMA ni GERMANUS; més aviat és possible que, començant per designar la xicoteta jove, encara soltera, provingués del mot hispano-romà MANNUS, MANNA, que s'aplica a animals i persones sense descendència; no hi té res a veure el terme murriesc i familiar del català central *mano* 'home massa eixerit, murri', manllevat de la llengua hindú dels gitano, on vol dir 'home'. □ 1.ª doc.: *manya*, MGadea, 1912; *mano tort.*, DAG., c. 1880, Vergés c. 1915; argot c. 1890.

És absolutament falsa, fundada abusivament en una pretesa etimologia, la definició 'germà' que han donat diverses fonts aragoneses, catalanes etc., com ja indico en l'article MAÑO del DCEC/DECH, on es tracta a fons de la qüestió, especialment pel que fa als parlars castellans i portuguesos; al qual remeto. En els parlars catalans és també fals que *mano* signifiqui 'germà', ni s'usi per anomenar un germà a l'altre (com repeteix encara *AlcM* i DAG.). L'ús tortosí és molt conegut: «No sentiu al dolsainer? *Manos* meus, quin piqueroll!», Vergés Paulí (*Espurnes* v, 175; de nou 16 i 114, veg. *ESGUERRAR*); exemples repetits en Moreira, *Folkl. Tortosí*, pp. 451, 40, 353. Però també ho usen així a les altres comarques tributàries de l'Ebre, com el Matarranya (Pena-roja, BDC ix, 71).

Maño i *maña* són sobretot arag., i no m'hi entretinc perquè això és tan conegut; però també en certes parts valencianes: «nom afectuós que donen als joves i als nois en alguns pobles de València» (DAG.); sembla haver-hi predilecció especial per a l'ús del femení; *maneta* anota el DAG. a Tortosa, i Aràbia a Tort. i Ribera d'Ebre (*Misc. Folkl.*, p. 167). I també en comarques valencianes; on es nota l'equivalència amb *xiques*, per tant, en definitiva, noia joveneta: «en Teula(d)ja les dones se diuen *manyas* unes ad atres, per conte de *xiques*», MGadea (*T. del Xè* i, 27). D'altra banda, *manyeta* ja apareix en Roís de Corella (*Obres*, 126) i el *Somni de Joan Joan* (559). En suma, és clar que el *mano* de les terres de l'Ebre és una romanella mossàrab del llenguatge familiar, i probablement també ho deu ser en alguna zona valenciana.

Altrament *mano*, *mana* s'usen també dialectalment en portuguès, on no és cosa recent, car ja figura en els diàlegs populars de Gil Vicente, a princ. S. xvii, i avui segueix usant-se com a expressió afectuosa i un poc familiar en certes zones del país; i fins com a terme respectuós, a l'Alentejo. Salta a la vista que la -n intervocàlica conservada, en portuguès, i la ñ de l'ara-

gonès i valencià són incompatibles amb qualsevol ètimon en -ANU, per tant descarten absolutament l'etimologia GERMANUS o *hermano* (que en portuguès és *irmão*, *irmã*), i postulen en la forma més inequívoca una -NN- doble originària. D'aquí la hipòtesi etimològica que vaig formular en el DCEC, i que ara em sembla encara més segura: és la que he deixat esbossada en el resum inicial.

És possible que la pronúncia *mayo* d'algunes zones arabitzades experimentés una dissociació fonètica de la *y* en -ni- com solia fer-ho l'àrab, on la nasal palatal no existeix: d'ací podria venir *mànio* «adjectiu afectuós donat al bestiar boví, comparable a *menut* o *peït*»: sorprèn només que això es localitzi a Collsacabra i Cerdanya, segons Amades (BDC xix, 164); però, si no oblidem la transhumància pastoral, compendrem que pot ser un terme portat pels pastors dels Ports Ibèrics (terres tan pastorals), en llurs estades estiuenques de cada any, a les terres verdes i fresques del Nord: seria un argument de més en suport de l'originari MANNUS, MANNA, que en hispano-llatí apareix sempre aplicat a muls i bèsties eixorques o que encara no han parit. Veg. MAÑERO, DCEC; i cf. les notes de Baist, ZRP*h.* xiv, 183.4; Jud, ARom. vi, 209; JLoewenthal, *W. u. S.* ix, 188.9; Rohlf, Gc. i, p. 24; MLWagner, VKR iv, 244; Bruch, ZRP*h.* xxxix, 203; Am. Castro, RFE xvi, 413; Mistral usa sovint *maniero* aplicat a femelles de bestiar (*Mireio* iv, 13.5; viii, 19.1). Per al basc *mando* 'mul', Mitzelena, *Pasado le vasca*. 144.

Quan al terme barceloní, baix o murriesc, *mano* (que des de c. 1920 ha guanyat terreny, esdevenint quasi respectable, però que primer era francament agitanat, veg. Givanel, BDC vii, 41) la seva procedència gitana, i hindú (scr. *mānuḥ* 'home', accentuat malament en *AlcM*) va ser provada per molts, entre ells MLWagner (*Notes Ling. Arg. Barc.*, 69); i no és possible, ni hi ha cap raó, per posar-la en dubte.

⁴⁰ *Manobra*, *manobre*, *manobrejar*, *manobrer*, V. *mà* i *obra* *Manoca*, V. *manyopa* *Manofle*, V. *manefla* (MÀ) *Manoi*, V. *mirar* *Manoll*, *manollada*, *manollar*, *manollejar*, *manomessor*, V. *mà*

⁴⁵ MANOMETRE, compost savi del gr. *μάνος* 'esclairat, rar, poc dens' i *μέτρον* 'mesura'. □ 1.ª doc.: 1868, *SLitCosta*.

DERIV.: *Manomètric*.

⁵⁰ *Manopla*, V. *manyopa* *Manós*, *manossejar*, *manota*, *manotada*, *manoteig*, *manotejar*, V. *mà* *Manovella*, V. *mà* *Manquejar*, *manquesa*, V. *manc* *Manrada*, V. *marrir*, -it *Manvastre*, V. *menta* *Manre*, V. *mandra* *Manrébol*, V. *malrubí* *Manró* 'pa' o 'un pa', d'origen gitano, cf. it. argòtic *marocco* (Tagliavini, ARom. xxxii, 275.7) *Manróbio*, V. *malrubí* *Manrrogar*, V. *remugar* *Manroja*, V. *mangra* *Manroneria*, V. *mandra* *Manronga*, V. *manjonga*, *manilla* (MAL) *Manrubí*, *manrúbio*, V. *malrubí* *Mans*, V. *mansuet* (MA) *Mansalva*, V. *mà*